

Finansal Hesaplar

İstatistik Genel Müdürlüğü
Parasal ve Finansal Veriler Müdürlüğü

İçindekiler

I-Giriş.....	2
II- Mali Kuruluşlar.....	3
III. Genel Yönetim.....	6

I-Giriş

Son yıllarda uluslararası kuruluşlar ve G-20 ülkeleri tarafından doldurulması önerilen veri boşluğu alanlarından birisi de sektörler arası finansal bağlantıları yansıtan “Finansal Hesaplar” (FH) ile ilgili istatistiklerdir. TC Merkez Bankası (TCMB) koordinatörlüğünde Resmi İstatistik Programı (RİP) kapsamında hazırlanması öngörülen söz konusu istatistiklerin derlenmesi, aynı zamanda Avrupa Birliği Müktesebatı Fasıl18: İstatistik alanındaki yükümlülüklerimiz arasında da yer almaktadır.

FH istatistikleri¹, ulusal hesaplar sisteminin bir parçası olup, para ve banka istatistikleri, kamu finansmanı istatistikleri, ödemeler dengesi istatistikleri, finansal piyasa verileri, sigortacılık verileri ve Merkez Bankası bilanço verileri gibi birçok veri grubunu entegre eden ikincil istatistiklerdir.

Tüm sektör ve araç ayırımlarının yer aldığı bir FH setinin, parasal büyüklüklerin analizinin yanı sıra uzun vadeli finansal yatırımların ve finansman kaynaklarının analizine de olanak sağlayarak para politikası aktarım mekanizmasının izlenmesinde önemli bir araç olduğu düşünülmektedir. Ekonomik sektörler arasındaki finansmanın “kimden kime” ve “hangi araçlarla” yapıldığı konusunda önemli ipuçları veren finansal hesaplar, sektörlerin davranış biçimleri hakkında finansal krizlerde de yol gösterici olabilmektedir. Her bir sektör için her bir araç kategorisinde veriler derlendiğinde, ekonomide yer alan kurumsal sektörlerin net finansal değeri hesaplanarak

kimin kimi finanse ettiği ve hangi araçlarla finanse ettiği belirlenebilmektedir.

Mevcut Türkiye uygulamasında sadece yıllık bilançolar olarak sunulan bu istatistikler, önümüzdeki dönemlerde daha uzun zaman serilerinin oluşturulması, akım verilerinin eklenmesi ve yayınlama frekansının artırılması ile birlikte, ekonomideki yapısal değişikliklere daha derinlemesine ışık tutan bir göstere olarak kullanılabilir. Uluslararası istatistik standartlara göre derlenmekte olduğundan, Türkiye’deki finansal faaliyetlerin yapısının ve gelişiminin diğer ülkelerle karşılaştırılmasına da olanak sağlayacaktır.

Ülke örneklerinde de görüldüğü gibi FH, uzun soluklu projeler ve kurumlar arası işbirliği ile tamamlanabilmektedir. Bu kapsamda, TCMB bünyesinde 2003 yılında başlayan çalışmalar 2008 yılında ilgili kurumların (Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve TÜİK) katılımıyla oluşturulan Finansal Hesaplar Çalışma Grubu ile ortak standart ve tanımlar üzerinde çalışılarak sürdürülmüştür. Merkez Bankası ve diğer parasal mali kuruluşlara ilişkin tablolar 2005 yılından itibaren üretilmeye başlanmış, 2011 yılından itibaren mali aracılık sektörü içerisinde yer alan finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerine ilişkin veriler mali araçlar sektörüne ve aracı kuruluşlar ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na ait veriler mali yardımcılar sektörüne dahil edilmiştir. Merkezi ve yerel yönetim hesapları da yine 2011 yılı itibarıyla veri setine eklenmiştir.

İlgili kurumlarla yapılan çalışmalar ve TCMB bünyesinde ayrıca yürütülmekte olan konsolidasyon, karşı sektör ve kalan sektör çalışmaları neticesinde, FH tablolarının tüm

¹ FH istatistikleri yöntemsel açıklama ve Türkiye uygulaması hakkında ayrıntılı bilgi için :

<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/finansalhesaplar/fiansalhesaplar.php>

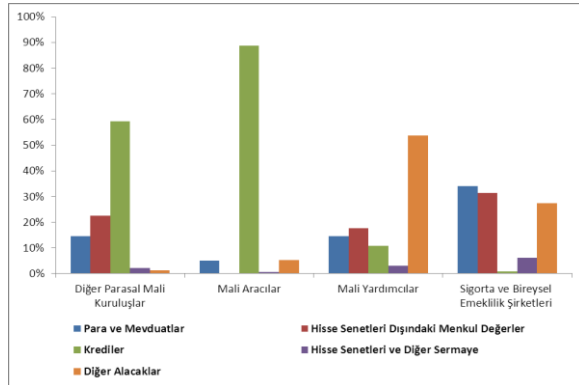
setinin RİP'te de öngörüldüğü gibi 2015 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.

II- Mali Kuruluşlar

Mali kuruluşların alt sektörleri incelendiğinde, kendi faaliyet alanları çerçevesinde varlık ve yükümlülük yapılarının farklılık gösterdiği görülmektedir.

Parasal mali kuruluşlar (PMK) sektörünün² para ve mevduat yükümlülüğü yarattığı, varlık tarafında ise diğer PMK'nın kredi ve menkul değer, Merkez Bankası'nın ise menkul değer varlıklarının ağırlıklı olduğu gözlenmektedir. Mali araçların başlıca finansal varlıklarının kredi varlıkları olduğu, sigorta ve bireysel emeklilik şirketlerinin ise diğer sektörlerle ağırlıklı olarak sigorta teknik rezervi yükümlülüklerinin bulunduğu görülmektedir.

Mali Kuruluşlar, Varlık Yapısı, Alt Sektör ve Araçlar
(Konsolide Olmayan, 2011 yılı, Yüzde)

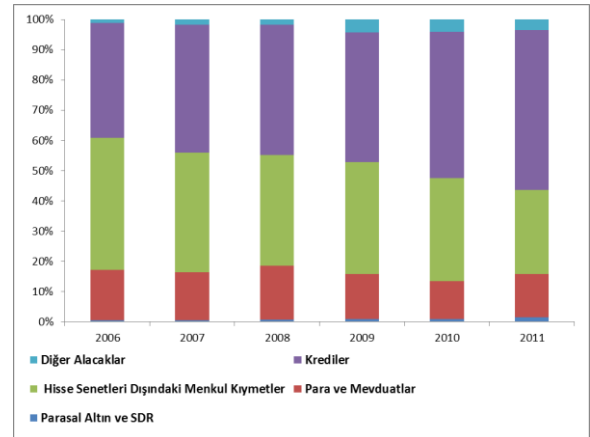

Kaynak: TCMB.

Mali Kuruluşların Başlıca Varlık ve Yükümlülükleri

Alt Sektörler	Finansal Varlıklar	Finansal Yükümlülükler
Merkez Bankası	Menkul değerler	Para ve Mevduatlar
Diğer Parasal Mali Kuruluşlar	Krediler, Menkul değerler	Para ve Mevduatlar
Mali Araçlar	Krediler	Krediler, Hisse senetleri ve diğer Sermaye
Mali Yardımcılar	Diğer Alacaklar	Diğer Borçlar, Hisse senetleri ve diğer sermaye
Sigorta ve Bireysel Emeklilik Şirketleri	Para ve Mevduatlar, Hisse Senedi dışındaki menkul değerler	Sigorta teknik rezervleri

Mali Kuruluşlar, Varlık Yapısı, Yıllar İtibariyle
(Konsolide Olmayan, Yüzde)

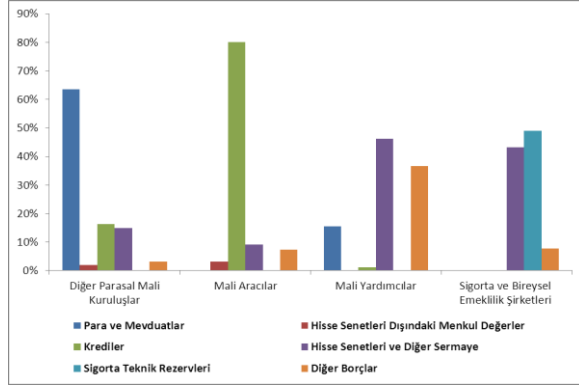

Kaynak: TCMB.

Mali kuruluşların varlık yapısı yıllar itibariyle incelendiğinde önemli bir değişiklik gözlenmemekle birlikte kredilerin toplam varlıklar içindeki payının artarak %37'den %51'e çıktığı, hisse senedi dışındaki diğer menkul değerlerin varlıklar içindeki payının 2006 yılındaki %42'lik seviyesinden 2011 yılında %27'ye gerilediği görülmektedir.

² PMK sektörü; Merkez Bankası ve diğer PMK' yı, diğer PMK sektörü ise bankalar ve B tipi likit yatırım fonlarını kapsamaktadır.

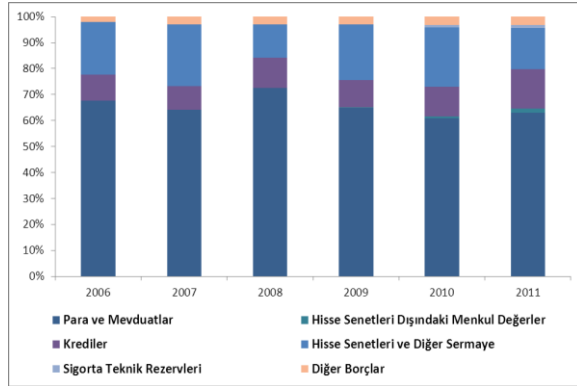
Mali Kuruluşlar, Yükümlülük Yapısı, Alt Sektör ve Araçlar
(Konsolide Olmayan, 2011 yılı, Yüzde)

Kaynak: TCMB.

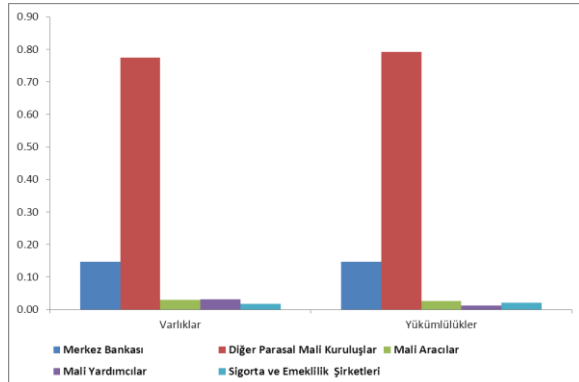
Finansal araçlar itibariyle yükümlülük yapısına bakıldığında, veri derlenen dönemde ortalama %65 ile para ve mevduatların yükümlülük yapısını belirlediği görülmektedir. Diğer iki önemli kalem ise yaklaşık %15'lik payları ile krediler ve hisse senetleri ve diğer sermayedir.

Mali Kuruluşlar, Yükümlülük Yapısı, Yıllar İtibariyle
(Konsolide Olmayan, Yüzde)

Kaynak: TCMB.

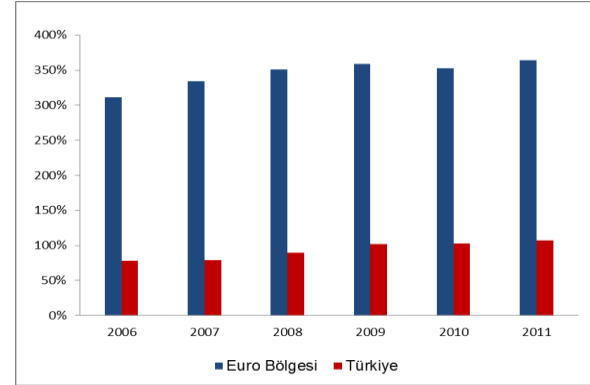
Mali Kuruluşlar, Varlık ve Yükümlülükler, Alt Sektörlere Göre Dağılım
(Konsolide Olmayan, 2011 yılı, Yüzde)

Kaynak: TCMB.

Mali kuruluşlar içerisinde yer alan alt sektörlerin varlık ve yükümlülük yapılarında diğer PMK sektörünün %80'lere yakın bir oranla en büyük alt sektör olduğu ve bunu %10 ile Merkez Bankası'nın izlediği görülmektedir.

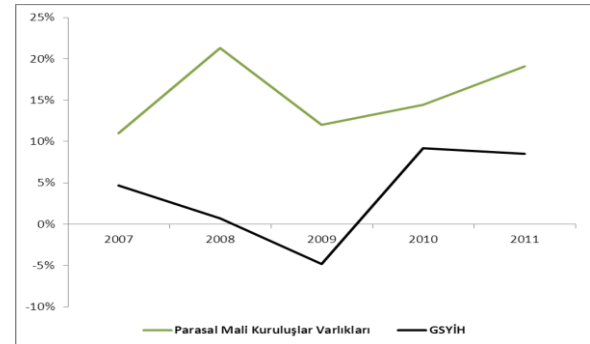
Parasal Mali Kuruluşlar, Finansal Varlıkların GSYH'ya Oranı
(Türkiye ve Euro Bölgesi, Yüzde)

Kaynak: ECB, EUROSTAT, TCMB, TUIK

PMK'ların ekonomideki toplam varlık hacminin, 2006-2011 yılları arasında düzenli bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Varlık hacmi Euro bölgesi ile karşılaştırıldığında ise Türkiye'de 2006 yılında %78 olarak gerçekleşen PMK finansal varlıklarının nominal GSYH'ya oranının 2011 yılı sonu itibarıyla %107 olarak gerçekleştiği; aynı oranın Euro bölgesi ülkelerinde aynı dönemler için %311 ve %364 olduğu görülmektedir.

Parasal Mali Kuruluşlar, Varlıklar ve GSYH Büyüme Oranı
(Yüzde)

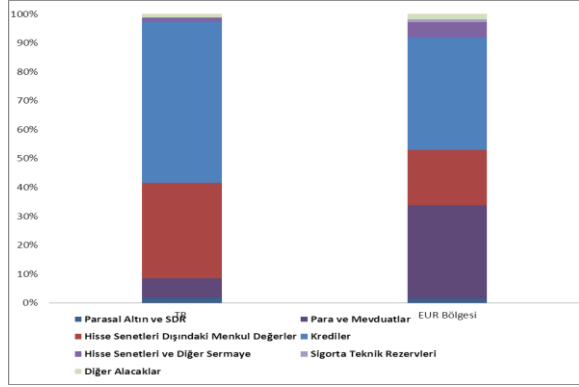
Kaynak: TCMB, TUIK

PMK'nın finansal varlıklarındaki büyüme, GSYH'deki büyüme ile karşılaştırıldığında, 2008 yılında GSYH büyüme oranı yavaşlarken

PMK'ın varlık büyüme hızında artış gözlenmiştir. 2008 sonrası ise büyüme oranları paralel seyir izlemiş, 2010 yılından itibaren GSYH büyüme hızı yavaşlarken PMK varlık büyüme hızı artmıştır.

Parasal Mali Kuruluşlar, Varlık Yapısı

(Türkiye ve Euro Bölgesi, 2011 yılı Konsolide, Yüzde)

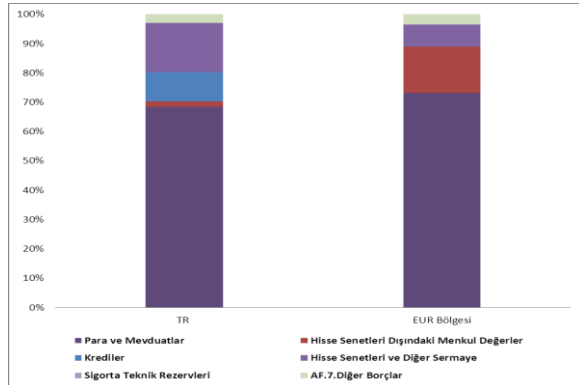

Kaynak: ECB, TCMB

PMK'ın varlık yapısı Euro bölgesi ile karşılaştırıldığında, Türkiye'de kredilerin %56'lık payına karşılık Euro bölgesinde bu pay %39 ile sınırlı kalmaktadır. Aynı şekilde hisse senedi dışındaki menkul değerlerin Türkiye'deki payı %33 iken Euro bölgesinde bu pay %19 olarak gerçekleşmiştir. Euro bölgesinde para ve mevduatların finansal varlıklar içindeki payı %32'ye ulaşırken Türkiye'de bu oran %7 düzeyinde kalmaktadır.

Parasal Mali Kuruluşlar, Yükümlülük Yapısı

(Türkiye ve Euro Bölgesi, 2011 yılı Konsolide, Yüzde)

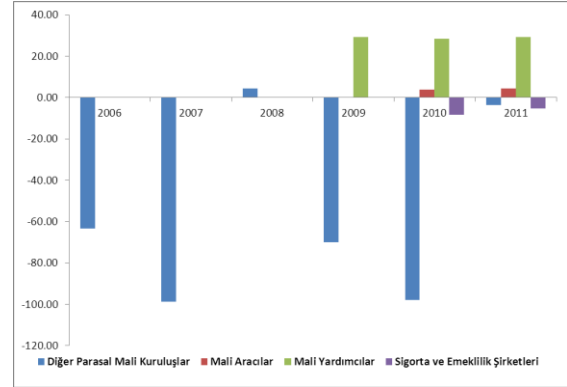
Kaynak: ECB, TCMB

Benzer bir karşılaştırma yükümlülükler yönünden yapıldığında, para ve mevduatların oranının Türkiye'de %68, Euro bölgesinde %73

olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bir diğer farklılık ise hisse senetleri dışındaki menkul değerler kalemidir. Euro bölgesinde bu araçların payı %15'in üzerinde iken, ülkemizde %2 civarında gerçekleşmektedir. Ayrıca hisse senetleri ve diğer sermayenin payı Türkiye'de %16, Euro bölgesi ülkelerinde %7,32 olarak gerçekleşmiştir.

Diğer Parasal Mali Kuruluşlar, Net Finansal Değer

(Konsolide Olmayan, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Finansal gelişmeleri analiz etmenin bir diğer yolu ise sektör bazında hesaplanmış net finansal değer kullanılmasıdır. Net finansal değer, finansal hesaplar içerisinde yer alan tablolarındaki finansal varlıklar ile finansal yükümlülükler arasındaki fark alınarak hesaplanmaktadır. Bu değer, finansal tablolardan üretildiği için finansal olmayan varlık ve yükümlülükler (örneğin gayrimenkuller, karşılıklar vb.) bu hesaplama içerisinde yer almamaktadır. Net finansal değer belli bir sektör için hesaplandığında, o sektörün "dış finansal pozisyonunu" sergilemekte, diğer bir deyişle net finansal alacaklı ya da borçlu olduğu gösterilmektedir. Net finansal değeri etkileyen faktörler ise işlemler sonucu ortaya çıkan akımlar, yeniden değerlemeler ve varlıkların değerinde oluşan diğer değişimlerdir. FH tablosu tüm sektörler için tamamlandığında bu gösterge ekonomideki net

tasarruf/yatırım dengesinin finansal yönünün incelenmesine olanak sağlayacaktır.

Veri derlenen dönemde, mali kuruluşlar sektöründe TCMB, mali yardımcıları (TMSF ve aracı kurumlar) ve mali araçlar (finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri) alt sektörlerinin, net finansal değerinin pozitif olduğu görülmektedir. Diğer PMK sektörü net finansal değeri genel olarak negatif olarak seyretmiş, 2008 yılında ise varlıkların yükümlülüklerle oranla daha hızlı büyümesiyle pozitif bir değer almıştır. Bu dönemde finansal varlıkların büyüme hızı %25 olarak gerçekleşirken yükümlülüklerin büyüme hızı ise %6 ile sınırlı kalmıştır.

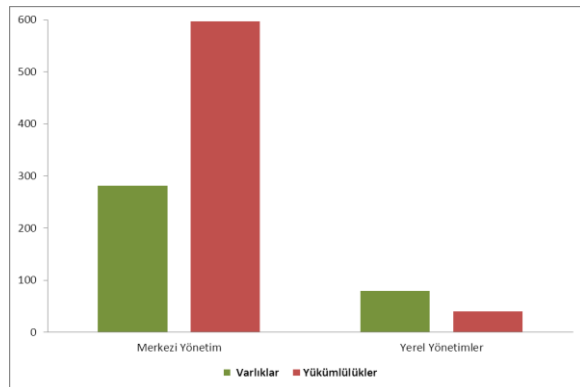
III. Genel Yönetim

Genel yönetim sektörü tanımsal olarak merkezi yönetim, yerel yönetim ve sosyal güvenlik kuruluşlarından oluşmaktadır. Ancak yayımlanan hali ile finansal hesaplar sadece ilk iki sektöre ait verileri içermektedir.

Genel Yönetim, Varlık ve Yükümlülük Yapısı,

Alt Sektörlere Göre Dağılımı

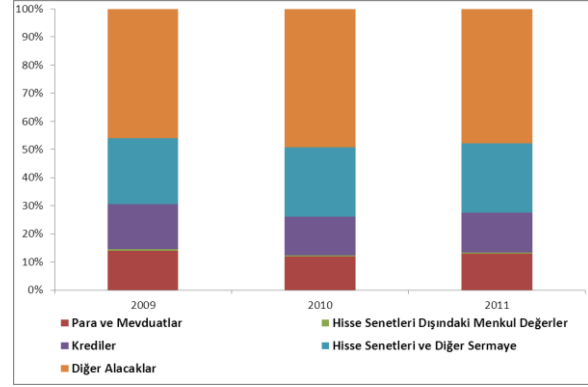
(Konsolide Olmayan, 2011 Yılı, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Genel Yönetimin Varlık Yapısı, Yıllar İtibariyle

(Konsolide Olmayan, Yüzde)

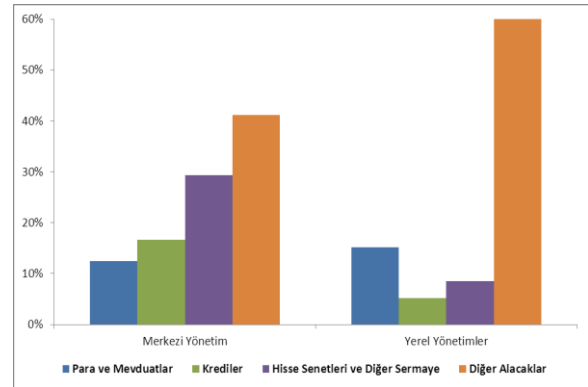

Kaynak: TCMB

Genel yönetimin finansal varlıklarının %78'si merkezi yönetime ait iken %22'si yerel yönetimlerce yaratılmıştır. Yükümlülük tarafında ise benzer şekilde ağırlıklı olarak merkezi yönetimin (%94) diğer sektörlerle karşı finansal yükümlülüğü bulunmaktadır.

Genel Yönetim, Varlık Yapısı, Alt Sektör ve Araçlar

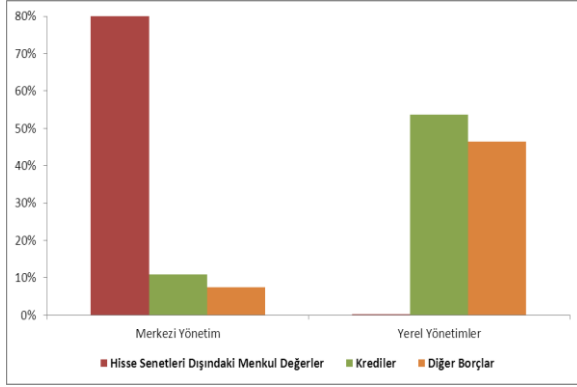
(Konsolide Olmayan, 2011 Yılı, Yüzde)

Kaynak: TCMB

Genel yönetimin varlık yapısının araçlar bazında dağılımına bakıldığında, varlıkların yaklaşık %40'ını diğer alacaklar kaleminin (gelir alacakları), %25'ini ise hisse senedi ve diğer menkul değerler oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerde ise en büyük varlık kalemini %60 ile diğer alacaklar oluştururken yaklaşık %15'i para ve mevduatlardan meydana gelmektedir.

Genel Yönetim, Yükümlülük Yapısı, Alt Sektör ve Araçlar
(Konsolide Olmayan, 2011 Yılı, Yüzde)

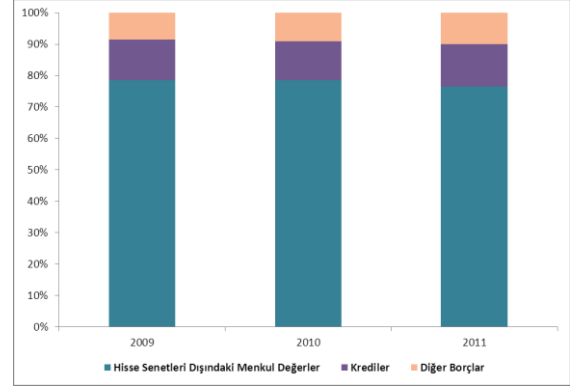

Kaynak: TCMB

Yükümlülüklerin dağılımına bakıldığında ise, %80'inin hisse senedi dışındaki menkul değerlerin (devlet borçlanma senetleri) oluşturduğu görülmektedir. Bunu, krediler ve diğer alacaklar takip etmektedir. Hisse senedi dışındaki menkul değerler kalemi genel yönetim sektörü yükümlülüklerinin %75'ini, merkezi yönetim yükümlülüklerinin ise %80'ini oluşturmaktadır.

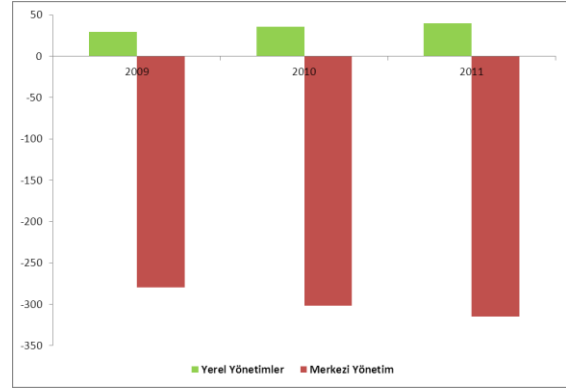
Varlıkları ağırlıklı olarak para ve mevduatlar ile diğer alacaklardan, yükümlülükleri ise krediler ve diğer borçlardan oluşan yerel yönetimler, genel yönetim sektörü varlıklarının %22'sine yükümlülüklerin ise sadece %6'sına sahiptir. Yerel yönetimlerin net finansal değeri 2009-2011 yılları arasında pozitif seyretmiştir.

Genel Yönetim, Yükümlülük Yapısı, Yıllar İtibariyle
(Konsolide Olmayan, Yüzde)

Kaynak: TCMB

Genel Yönetim, Net Finansal Değer
(Konsolide Olmayan, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Genel yönetim sektöründe 2009-2011 yıllarında arasında merkezi yönetimin finansal değeri negatif gerçekleşirken yerel yönetimlerin net finansal değeri pozitif olarak gerçekleşmiştir.